

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

תוכן

- א. הזורק מטבע של חבירו לים הגדול פטור ... בעלולין דקא חזי ליה אבל עבורין דלא קחזי ליה לא ... שקליה בידיה מיגזל גזליה השבה בעי מיעבד.....2
- ב. אין מחללין על מעות שאינן ברשותו ... דבעינן מצוי בידך דרחמנא אמר וצרת הכסף בידך וליכא.....3
- ג. השף מטבע של חבירו פטור מאי טעמא דהא לא עבד ולא מידי וה"מ דמחייב בקורנסא וטרשיה אבל שייפא בשופינא חסורי חסריה.....4
- ד. הכהו על עינו וסמאה על אזנו וחרשו עבד יוצא בה לחירות כנגד עינו ואינו רואה כנגד אזנו ואינו שומע אין עבד יוצא בהן לחירות.....6
- ה. חרשו לאביו נהרג שאי אפשר להרישה בלא חבורה דטפתא דדמא נפלת ליה באוניה.....6
- ו. הצורם אוזן פרתו של חבירו פטור מאי טעמא פרה כדקיימא קיימא דלא עבד ולא מידי וכולהו שוורים לאו לגבי מזבח קיימי.....7
- ז. העושה מלאכה במי הטאת ובפרת הטאת פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים.....7
- ח. השורף שטרו של חבירו פטור דאמר ליה ניירא קלאי מינך ... תהא במאמינו.....8
- ט. דבר הגורם לממון.....10
- י. גזל חמץ לפני הפסח ובא אחר ושרפו במועד פטור שהכל מצווים עליו לבערו לאחר הפסח ... פטור.....12
- יא. שור שהמית עד שלא נגמר דינו מכרו מכור הקדישו מוקדש שחטו בשרו מותר ... משנגמר דינו מכרו אינו מכור ... שחטו בשרו אסור.....12
- יב. אמרינן באיסורי הנאה הרי שלך לפניך.....14
- יג. אין גומרינן דינו של שור שלא בפניו.....16
- יד. גזל מטבע ונפסל ... אומר לו הרי שלך לפניך.....17
- טו. פירות והרקיבו משלם כשעת הגזילה ... שהרקיבו כולן.....19
- טז. נתן לאומנין לתקן וקלקלו ... נתן לחרש שידה תיבה ומגדל לתקן וקלקל חייב לשלם.....19
- יז. והבנאי שקיבל עליו לסתור את הכותל ושיבר את האבנים או שהזיקן חייב לשלם היה סותר מצד זה ונפל מצד אחר פטור ואם מחמת המכה חייב.....20
- יח. אומן קונה בשבת כלי.....21

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

דף צח.

א. הזורק מטבע של חבירו לים הגדול פטור ... בצלולין דקא

חזי ליה אבל עכורין דלא קחזי ליה לא ... שקליה בידיה

מיגזל גזליה השבה בעי מיעבד

הזורק הפיץ חבירו לים, מבלי שהגביהו¹, כגון שדחף בידו של חבירו עד שנפל לים והמים צלולים שיכול להוציאו משם ע"י הוצאות², יש אומרים³ שחייב לשלם ההוצאות מדינא דגרמי, וי"א⁴ שאינו אלא גרמא.

¹ ועי' תוס' שם שכתבו למה אינו נחשב כקנין הנגבה במה שהגביה החפץ על ידו, וכן כשהיה החפץ בידו בתורת פקדון, שאינו קונה בהגבתו.

² שאם אי אפשר להוציאו ה"ז כאיבוד בידים, ומדברי הגמרא ורש"י שם משמע הטעם דכיון שהמים צלולים ורואה אותו בתוך המים, יכול לומר לו הא מנח קמך, אבל התוס' שם כתבו דלאו דוקא צלולים או עכורים, אלא העיקר תלוי אם יכול להוציאו, ועי' ב"י.

³ שו"ע ונו"כ שפו"א כדעת הרי"ף, שיש כאן גרמי, וכן דעת הרמב"ם והמאירי.

⁴ רמ"א שם סעיף ג, וקאי גם על דין זה, וכתב הש"ך שכן עיקר להלכה, והסביר המרדכי שאינו בכלל גרמי משום שאינו מחסר גוף הדבר אלא שגרם להוציא ממון אחר, וה"ז דומה לחובל בבהמה שאינו משלם אלא נזק ולא רפוי משום שאינו בגוף הדבר, ובנה"מ סימן שמ"ג, לשיטתו שכל שאינה יכולה לחזור לקדמותה בלי רפוי חייב אף בבהמה כתב דשאני זורק מטבע לים שאפילו גזלן שחייב בהשבה אינו חייב להשיבו לידו, ולכן בזורק לים שהנזק הוא בהוצאות ההשבה פטור, עיין שם.

ובקצה"ח סימן שפו"א סק"י הקשה מהא דאמרו בגמרא (ב"ק דף י"א) והמת יהיה לו דמשמע מסוגית הגמרא שהוצאות ההעלאה מן הבור חייב המזיק אי לאו קרא דוהמת יהיה לו, ואילו הכא משמע שאינו אלא גרמא, ואפי' לדעת המחייבים משום דד"ג, לא שייך גרמי בנזקי בור, וכ"ש בשומרים שנעשה באונס או בפשיעה, וכתב לחלק עפ"י דברי התוס' דאף בפוחת מטבע כשיש חסרון כל שהוא חייב בכל הנזק, ולכן גם בבור שיש נזק ע"י הבור חייב גם בהוצאות העלאה, אלא שהקשה הקצה"ח דא"כ גם בריפוי דבהמה במקום נזק יהא חייב מטעם זה, ומשמע שאפילו בכלל שומת הנזק אין נכלל הוצאות הרפוי, וע"כ דס"ל להמרדכי דגם כשיש קצת נזק אינו חייב בהוצאות השבת, ונשאר בצ"ע, ומ"מ כתב שאם דחף מטבע לים וניזק קצת באבן מודה המרדכי שצריך לשלם הוצאות ההעלאה מן הים, דכיון דגלי קרא גבי בור וכן גבי שומרים ובאדם המזיק שחייב להביא השברים ולהוציאם מן הבור, ה"נ חייב מדין אדם המזיק, ולא מיפטר בזורק מטבע לים אלא כשאין שם נזק כלל, וכן ברפוי דבהמה ס"ל להמרדכי שאף במקום נזק אין לחייבו מדין יביא עדודה לב"ד כיון שהבהמה לפנינו, עיין שם, ובערך ש"י כתב דשאני נבילה בבור שאינו ראוי עוד אלא להמכר, וא"כ מיד הפסידו גוף הממון, אלא שמ"מ ראוייה לקבל דמי הנבילה שיכול לקבל עבורה, ולכן אם בבור אינו שוה רק זוז אינו יכול לנכות יותר, משא"כ בדוחף מטבע וכיוצא בזה הרי גוף הדבר עומד בעין ואינו עומד להמכר דוקא.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ג 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

ואם כרגע אינו יכול להוציא, כגון שאין שם צוללן חייב⁵ בערך החפץ⁶, ואם היה בעת שזרק אינו חוזר ומתחייב בערך החפץ.

ואם הנביהו נעשה כגזולן וחייב כדין השבת גזילה⁷. י"א⁸ שיוצא במה שמשלם לו ההוצאות להוציא מן המים, וי"א⁹ שצריך המזיק גם לטרוח ולהשיבו לבעליו.

המפורז חפצים של חבירו שדרכם להיות מכונסים, כגון מחרוזת פנינים או קונטרס של דפים, ואפשר לחזור ולכנסם ע"י הוצאות¹⁰, היזק ניכר הוא וחייב כדין מזיק ממש¹¹.

ב. אין מחללין על מעות שאינן ברשותו ... דבעינן מצוי בידך דרחמנא אמר וצרת הכסף בידך ולינא

מעשר שני שרוצה לפדותו בכסף, אינו פודה במעות שאינן ברשותו שנאמר (דברים יד פסוק כה) וְצִרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדְךָ, ודרשי' שיהא מצוי בידך, וגם בזמן

⁵ ואף הרמ"א מודה שחייב, דהוי גרמי, וכמ"ש האחרונים גם לשיטת התוס', ואפי' לדעת הרמב"ן דלרבה פטור אפילו בדלא מצוי למישקליה, היינו משום דלא דאין דד"ג, ועי' טבעת החושן.

⁶ כתב היש"ש (ב"ק פ"ט סימן טז) דאף בצלולין אם אין שם בר אמוראה חייב, ואם היה בשעת זריקה ואח"כ הלך ואינו בנמצא, מאחר דבשעת זריקה לא נתחייב, מה שנאמר אח"כ מולו גרם, ומשמע מדבריו דה"ה ברישא אם לא היה בר אמוראה בשעת זריקה, נתחייב בתשלומין, אף על פי שאח"כ נודמן לשם. ולכאורה משמע כן גם ברש"י בדין עכורים וצלולים דתלוי בשעת זריקה, שאם היו צלולין בשעת זריקה ונעכרו אח"כ, פטור, וכן אם היו עכורים ונעשו צלולים אח"כ חייב, וצ"ע.

⁷ סמ"ע ושי"ך סימן שפו סעיף א

⁸ השי"ך סק"ח בשם המהרש"ל

⁹ השי"ך חולק על המהרש"ל ובשו"ת בית אפרים רצה להוכיח כסברת הרש"ל מהא דקיי"ל בטורח נבילה דמזיק ומ"מ פחת נבילה דניזק, והיינו דכל שהגוף שלו, אף על פי שהחוב על אחר להביאו לידי, מ"מ צריך הוא לטרוח בעצמו, וטורח נבילה היינו הוצאות, וה"נ אף על פי שנעשה גזולן וחייב בהשבה מ"מ טורח ההשבה מוטל על בעל המטבע, וכתב לחלק בין גזולן למזיק, דדוקא מזיק שלא קיבל עליו חובת השבה אלא שהתורה הטילה עליו להשלים נזקו, לכן הטורח על הניזק, אבל גזולן שמוטל עליו חובת השבה, אפשר שגם טורח ההשבה מוטל עליו, עיין שם.

¹⁰ נראה דה"ה כשהוא עצמו יכול לכנסם, אם הוא טירחה שדרך ליטול שכר על זה הוי כהוצאות, דמסברא נראה דה"ה בדוחף מטבע לים ובעל המטבע הוא בר אמוראה הוי כאילו צריך הוצאות

¹¹ לכאורה היה נראה דדמי לדוחף ולשף מטבע שלדעת הרמ"א אינו אלא כהוצאות ממון אחר ופטור, אמנם נראה דלא דמי, דשאני גבי דוחף ושף שהמטבע נשארה כמו שהיתה ודמיא לרפוי דבהמה, ואין כאן אלא הוצאות להחזיר הדבר לקדמותו, אבל בנ"ד היזק ממש הוא, דמעיקרא מחרוזת הוא ועתה הם פנינים מפוזרים, ואף על פי שיכול לחזור ולכנסם, פנים חדשות הוא, ואף לסברת הקצה"ח ששחרוריתא דאשייתא דמי לדוחף מטבע, כמ"ש להלן, שאני התם שעיקר החפץ הוא הכותל נשאר כמו שהיה אלא שהושחר וצריך הוצאות ללבנו, אבל בנ"ד אין זה אותו חפץ שהיה מתחלה. פתחי חושן חלק ו פרק ג הערה מד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

הזה אי אפשר לפדות במטבע שאינו יוצא ובמעות שאינם ברשותו, נפל כיסו לבור והוא יכול להוציאו, פודה בו מפני שהוא ברשותו. אבל אם אין יכול להוציאו אף על פי שידוע שהוא שם אין יכול לחלל עליו. וכן אם אין לו מעות לשלם על ההוצאה או שאין לו מי שיוציאו לכ"ע מקרי הכל אינו ברשותו.

לפיכך מעות שנמצאים במקום רחוק¹², ויש סכנת דרכים ללכת שם, ואין שיירות מצויות שם, או שמונחים במקום לסטים, או שאחד גזל ממונו ואינו רוצה להחזיר לו, או שנפל המעות לים הגדול¹³, נחשבים כאינם ברשותו ואינו פודה עליהם.

אבל אם הוא בביתו כיון שהוא במקום המשתמר ברשותו קרינן ביה ומלוה ביד אחרים מקרי אינו ברשותו, אבל פקדון שביד אחרים אם לא כפר בו מקרי ברשותו.

ג. השף מטבע של חברו פטור מאי טעמא דהא לא עבד ולא מידי זה"מ דמחייה בקורנסא וטרשיה אבל שייפא בשופינא חסורי חסריה

¹² רמב"ם הלכות מעשר שני ונטע רבעי פרק ד הלכה יא ודרך אמונה שם שו"ע ונו"כ יו"ד שלא קלח
¹³ אף שרואם ויכול לשכור מי שידוע לשחות ולהוציאם כיון שקשה הדבר ודבר רחוק הוא מקרי אינו ברשותו.
ר"י קורקום מאירי בסוגיא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

הפוחת צורת מטבע של חבירו ולא חיסרה¹⁴ ואפשר לתקנו¹⁵ ע"י צורף¹⁶,
י"א¹⁷ שחייב מדינא דגרמי, וי"א¹⁸ שהוא גרמא.

ואם נפחת באופן שאי אפשר לתקנו, הרי חייב מדין אדם המזיק¹⁹.
המכה על כלי כסף וזהב ונפחתו י"א²⁰ שלכו"ע חייב משום דינא דגרמי.

¹⁴ כתב הש"ך סק"ז שם שגם בפוחת אינו פטור אלא בדלא אנבהיה, כמו בדוחף מטבע לים דלעיל, ובקצה"ח ס"ק יא כתב שבפוחת פטור אפילו אנבהיה, עפ"י מ"ש התוס' דאיירי באופן שיכול לומר לו הש"ל, דומיא דפסלתו מלכות, וא"כ אפילו הגביהו יכול לומר הש"ל, אמנם בשם הרשב"א כתב דבפוחת מטבע הוי שנוי ואינו יכול לומר הש"ל, ואפ"ה פטור מדין מזיק משום דאמר ליה מאי חסרתוך, ולדבריו אם הגביהו שוב אינו יכול לומר הש"ל, וכ"כ בישי"ש שאם הגביהו חייב משום דהוי שנוי, ומסיק הקצה"ח דתליא בפלוגתא ואין מוציאין מספק, עיין שם, ועי' ערך ש"י.

¹⁵ כתב הקצה"ח סימן שסג סק"ד דשחרוריתא דאשייתא אינו חייב מדין מזיק, שיכול לשכור פועל ללבנו וחוזר לכמו שהיה, והוצאות הפועל דמיא לדוחף מטבע לים שהוא גורם להוצאות ממון אחר, ואינו אלא גרמא, עיין שם, ועיי פתחי חושן בדיני גניבה פרק ז שכמה אחרונים השיגו על הקצה"ח, ובאמת תמוה, שלדבריו כל נזק שאפשר לתקנו לא מיקרי נזק, ובדברי חיים דיני גניבה סימן ל כתב דלא דמי לשף מטבע, שאינו עושה מעשה בגוף הכותל ואינו אלא גורם דגורם, ואיני יודע למה מתכוין, שלכאורה השחרוריתא נגרם ע"י שימוש באש וכיוצא בזה שמעלה עשן, ולמה אינו בכלל אש, ולא דנו הפוסקים בדין גורם דגורם אלא כשמסר לחשו"ג, אבל באשו מעשיו גרמו, ובשורת ריב"ש סי' תנו משמע דשחרורית הכותל בבית שאינו חדש לא מיקרי היזק (, ועיי שו"ת נוב"ת או"ח סימן יז שדן שם לענין מחיקת השם שעל הכתלים ע"י עשן, וכתב דהוי גרמא, ומשמע לכאורה כהד"ח, וצ"ע.

¹⁶ כן פירש היש"ש שם סימן יז, והוי דומיא דזורק מטבע לים, ומדבריו משמע שאם נפחת באופן שאי אפשר להחזירו הוי היזק ניכר בגוף הדבר ולכו"ע חייב, ומסתבר שחויבו מדין אדם המזיק ולא מדד"ג,

¹⁷ שו"ע ונו"כ שם כדין דוחף מטבע לים

¹⁸ רמ"א ג שם, ובבאר הגולה תמה שלא מצא בדברי התוס' והרא"ש שיהא פטור בדוחף מטבע לים ובפוחת צורתה, שהרי עושה מעשה בגוף הדבר וההיזק בא מיד, ועיי ביאור הגר"א, והש"ך סוף סק"א כתב שלכן פטור באלה עפ"י סברת הריצב"א דכל דלא שכיח הוי גרמא, והני לא שכיחי, משום שדוחף אינו אלא בצלולים ובאדי אדוויה, ושף מטבע אינו אלא בשף בקורנס וטרסיה ולא חסריה, וכן צורם אוזן פרתו דסתם שוורים לאו למזבח קיימי, ובקצה"ח ס"ק יא משמע שלדעת התוס' פטור בשף מטבע משום דהוי היזק שא"ג, וצ"ע דא"כ במזיד מיהא ליחייב, מיהו לדעת הפוסקים דמקנסא לא ילפינן ניהא, וראיתי בשם חידושי הראב"ד לב"ק שכתב הטעם דלא שכיח, ועוד אפשר דהיכא דיכול לתקנו ע"י הוצאות בהיזק שא"ג פטור לגמרי, ועיי מנח"פ שכתב כעין זה.

¹⁹ וכתב בקצה"ח ס"ק יב שאם חסרו קצת חייב בכל הנזק, ומשמע אף בהוצאות התיקון, ובמנחת פתים תמה מהא דשורף שט"ח דחסרו דמי הנייר ואפ"ה פטור לדעת הפוסקים, וסיים שיש ליישב.

²⁰ בש"ך סק"ז הביא מדברי המהרש"ל בשם ספר צפנת פענח דה"ה המכה על כלי כסף וזהב ונפחתו ה"ז כפוחת מטבע, ולמ"ד שאינו אלא גרמא פטור, אבל הש"ך כתב שיש לחלק, דדוקא במטבע שאין בה אלא צורתה פטור, אבל הפוחת כלי דמניקרא כלי והשתא לאו כלי אפשר דלכו"ע חייב, ונשאר בצ"ע, וגם במחנ"א ה' נזקי ממון סימן ד מצדד לומר דדוקא פוחת צורה הוי בכלל היזק שא"ג אבל בכלל היזק ניכר הווא, עיין שם,

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובהט"ל 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

ד. הכהו על עינו וסמאה על אזנו וחרשו עבד יוצא בה לחירות כנגד עינו ואינו רואה כנגד אזנו ואינו שומע אין עבד יוצא בהן לחירות

עבד כנעני שיוצא לחירות בראשי אברים כבר התבאר במסכת קידושין כד:
ולעיל דף עא. שאם הכהו²¹ על עינו וסמאה, על אזנו וחרשה, יוצא לחירות
שהרי שחתה בידים, אבל אם הכה בכותל כנגד עינו ונבעת ונסמא, או כנגד
אזנו ונבעת ונתחרש אינו יוצא לחירות, שזה לא האדון עשאו לו אלא איהו
דאבעית אנפשיה.

ה. חרשו לאביו נהרג שאי אפשר לחרישה בלא חבורה דטפתא דדמא נפלת ליה באוניה

כבר התבאר לעיל דף פו. שהמכה אביו²² ואמו מיתתו בחנק, ואפילו אם הם
יכו אותו הכאה רבה, שנאמר (שמות כא פסוק טו) וּמָכָה אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת
יוֹמָת, וצריך עדים והתראה כשאר כל מחוייבי מיתת בית דין ואחד האיש
ואחד האשה וכן הטומטום ואנדרונינום והוא שיגיעו לכלל עונשין.

אינו חייב הנק²³ עד שיעשה בהן חבורה, אבל אם לא עשה בהן חבורה, הרי
זה כמכה אחד מישראל.

מי שהכה את אביו על אזנו וחרשו²⁴, חייב ונהרג, שאי אפשר שיעשה חרש
בלא חבורה, כיון שטיפת דם יוצא מבפנים באוזן ועל ידי זה נתחרש.

²¹ שו"ע ונו"כ שם לה

²² רמב"ם ממרים פ"ה ה"ה הינוך מ"ח

²³ שם

²⁴ שו"ע ונו"כ יו"ד רמא ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

**ו. הצורם אוזן פרתו של חברו פטור מאי טעמא פרה
נדקיימא קיימא דלא עבד ולא מידי וכולהו שוורים לאו
לגבי מזבח קיימי**

הצורם אוזן פרתו של חברו שפגמה ונעשית בעלת מום ונפסלה מהקרבה, ועי"כ נפחתה מדמיה יש מהייבים²⁵ מדינא דגרמי. וי"א²⁶ שפטור ואינו אפילו גרמא, ודוקא בבהמת חולין, אבל בבהמה קדושה שודאי לגבי מזבח קיימא, חייב²⁷.

**ז. העושה מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת פטור מדיני
אדם וחייב בדיני שמים**

כבא התבאר במסכת גיטין דף נג. ולעיל דף נו. שהעושה מלאכה בפרת חטאת, ובמי חטאת, של חברו, י"א²⁸ שבמזיד חייב לשלם בשוגג פטור.

²⁵ דעת הרי"ף דרבא שפטר משום דלא דאין דינא דגרמי וכן פסק הרמב"ם הלכות חובל ומזיק פרק ז הלכה יא

²⁶ הרא"ש כתב בשם הראב"ד שאין כאן גרמי, וכתב בפלפולא חריפתא בדעת הראב"ד שאפילו גרמא אינו, דסתם שוורים לאו למזבח קיימי.

²⁷ תוס'

²⁸ רמב"ם שם ועיין משנה למלך שם שדעת רבינו נראה דס"ל דהסוגיא אתיא כשמואל וכמ"ש הרמב"ן אך הוא ז"ל ס"ל דהלכה כרב דמקנסא ילפינן, ומש"ה פסק דהעושה מלאכה במי חטאת חייב. ומה שפסק כרב ולא כשמואל אף דקי"ל הלכתא כשמואל בדיני הוא משום דסוגיין דחולין (דף מ"א) אזלא כוותיה דרב, ועיין במאירי שכתב "מעשה העושה מלאכה הפוסלת במי חטאת ובפרה עצמה במזיד חייב מתורת קנס אף על פי שלא כיון להזיק, הואיל ומ"מ מזיד הוא ויודע בפיסולן, חייב מתורת קנס, ולא מן הדין שהרי הזיק שאינו נכר הוא.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

וי"א²⁹ שפטור מדיני אדם אפילו במזיד, משום שאין מתכוין להזיק, אלא להנאתו הוא מתכוין, משום כך לא קנסו בו מזיד³⁰.

ח. השורף שטרו של חברו פטור דאמר ליה ניירא קלאי מינך ... תהא במאמינו

כבר התבאר במסכת גיטין דף מא: ולעיל דף לג: שנוק שאינו בא באופן ישיר ממעשה האדם אלא בגרמתו, ה"ז בכלל גרמא בנזקין ופטור, וכשנעשה הנזק ע"י המזיקו ברפיון ובגרם רחוק שנתגלגל הדבר מרחוק עד שבסבת המזיק אירע היזק לניזק מרחוק, וזהו שקראוהו בגמרא גרמא בניזקין. ויש אופנים שחייב עליו מדינא דגרמי כגון שהנזק לניזק ע"י גרמת המזיק בחזק ובגרם קרוב וכאילו עשאו המזיק כמעט בידים, וזהו שקראוהו בגמרא גרמי³¹, וקיימא לן כרבי מאיר³² דדאין דינא דגרמי³³.

לפיכך השורף³⁴ או מאבד שטר חוב של חברו ואינו יכול לגבות בו חייב לשלם כל החוב שהיה בשטר, אף על פי שאין גוף השטר ממון הרי גרם בידים לאבד ממון, ובלבד שיאמין לו המזיק ששטר מקויים היה וכך וכך

²⁹ השנות הראב"ד שם ועיין מגיד משנה שם שבאמת סוגית הגמרא בפשטה כדבריו, ושכן דעת הרמב"ן ועיין משנה למלך שם בדעת הרמב"ן שנראה דס"ל כהראב"ד ולא מטעמיה דבדינא דגרמי (דף ק"ג ב) כתב שטעמו משום דמטמא ומדמע קנסא ולא גמרינן מינה לדינא אחרינא וכ"כ ר"ח ז"ל ע"כ. ובדף ק"ד חזר הרב ז"ל וכתב העושה מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת היזק שאינו ניכר הוא ואומר לו הרי שלך לפניך ואפי' במזיד פטור דלא גמרינן ממטמא ומדמע דקנסא הוא והראב"ד נראה דס"ל דק"ל כרב דמקנסא ילפינן ומש"ה הוצרך לומר דטעמא דפטור הוא משום דמתכוין להנאתו. ועיין ח"י הגר"ח הלוי שם

³⁰ עיין מ"ש הראב"ד בס' תמים דעים והובא בח"מ סי' ס"ו דיוורש שמהל לעצמו להנאתו דמחול ולא מקרי מזיק כיון שהוא להנאתו והביא ראיה מדין זה דעושה מלאכה בפרה דפטור משום דמתכוין להנאתו ויע"ש ויש לחלק דשאני במוחל דרוצה ליהנות בממון חברו ליטלה לעצמו מש"כ בפרה דהוא אינו נוטל כלום וממילא ניזק חברו דנפסל מחמת מלאכה. בני דוד שם

³¹ ועיין פתחי חושן חלק ו פרק ג הערה ג אופנים שונים של גרמי

³² הנה ראיתי הרמב"ן האריך מאד בדיני דגרמי בסוף הדושי בבא בתרא שלו והתחלתי לעשות חיבור וביאור ופלוכל על דבריו אך באשר כי ראיתי עיקר יסודו שסובר דדינא דגרמי דאורייתא הוא ומחמת זה הי' מוכרח לחלק בחילוקים איזו נקרא דינא דגרמי ואיזו נקרא גרמא כדי שלא יסתרו זא"ז ועל כן הוכרח להאריך בזה אמנם לפי מה שג"ל עיקר דדינא דגרמי אינו אלא קנסא דרבנן אין צורך לחלק בשום חלוקים רק כמ"ש שאר פוסקים שחכמים קנסו בדבר שהי' נראה להם שהוא שכיח ורגיל וכי האי גוונא ואין לדמות גזרות חכמים זו לזו על כן חזרתי לאחורי מלעשות החבור הנ"ל. ש"ך שם א

³³ שו"ע ונו"כ שפו א

³⁴ שו"ע ונו"כ חו"מ שפו ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

היה כתוב בו, ומחמת ששרפו הוא אינו יכול לגבות החוב³⁵, דאי בלאו הכי לא היה יכול לגבותו, מה הזיקו, אבל אם לא האמינו אינו צריך לשלם לו אלא דמי הנייר בלבד ששרפו.

ונראה ששיק בזמננו דינו כשטר חוב, והמאבדו חייב לשלם דמי שווי³⁶.

וכן יש אומרים שאם הפסיד הלוח עצמו קרקע שעשאה אפותיקי, באופן שאין לבעל חוב ממה לגבות חובו, חייב מדין מזיק³⁷.

וכן הלוקח שטר חוב³⁸ שחזר ומכרו למלוה אינו יכול למחול, שעיקר קניינו של שטר דהיינו השיעבוד של גוף הלוח נשאר מתחלה אצל המלוה, שמטעם זה היה יכול כבר למחול אותו, לפיכך עכשיו נתרוקן החוב לגמרי למלוה ולא נשאר אצל הלוקח שום זכות. ולא עוד אלא אפילו אם מכרו לוקח ראשון ללוקח שני שוב אין הלוקח ראשון יכול למחול, שהרי לא נשאר לו שום זכות בשטר שכל מה שהיה לו בו כבר מכרו לשני.

וכשמוחל המלוה³⁹ הוא או יורשיו, צריכין לשלם ללוקח כל מה שכתוב בשטר חוב מהיפה שבנכסים. ואם מת המוחל בנו משלם תחתיו, שאין זה קנס לומר שלא קנסו לבנו אחריו אלא ממון גמור הוא ומשלם מדיני דגרמי, שהרי גרם לו לאבד השטר והרי הוא כמו ששרפו, וחייב לשלם לו הפסדו, אלא שנחלקו הפוסקים בשיעור התשלום⁴⁰,

³⁵ כגון שהלוח אינו רוצה לפרוע בלי השטר, או שאין לו נכסים ואינו יכול לגבות ממשועבדים בלי שטר (עי' להלן), ואיירי שידוע מה היה כתוב בשטר, אלא שאין עדים, אבל כשיש עדים יכול לגבות על ידם, או לעשות שטר אחר, עי' סמ"ע סק"ד וש"ך ס"ק טו, ועי' בשו"ע ובנו"כ שם בדין תקנת נגזל בשורף שט"ח, ובש"ך סק"י בדין שבועת מודה במקצת בשורף שט"ח

³⁶ פתחי חושן שם פרק ג הערה נ

³⁷ ש"ך סימן שפו ס"ק יב כדעת הרמב"ם שפוסק כרשב"ג שהמזיק שעבודו של חבירו חייב, והראב"ד פסק דלא כרשב"ג, עיין שם, ודעת רוב הפוסקים כהרמב"ם. ועי' אמרי בינה דיני גביית חוב סימן כא. וכתב בנה"מ סימן שיב סק"ה שאם אינו רוצה ליתן האפותיקי מפורש, או שהלוח עצמו קלקלו, נשארו שאר הנכסים משועבדים, ובאמרי בינה דיני גביית חוב סימן כ כתב שאין שעבוד הנכסים מכח ההלואה, אלא נוצר שעבוד חדש מדין מזיק, אלא שמצדד לומר שבכה"ג באמת נשאר שעבוד הראשון, משום שיש אומדנא דמוכח שלא ע"ד בן הלוחו שיפסיד בעצמו האפותיקי, וכתב עוד שאף הראב"ד מודה שבאופן זה חייב, עיין שם. ועי' בדבריו דיני הלואה סימן סג אות לב. ובערך ש"י סימן רל סובר שאין אומרים בזה שאדעתא דהכי לא הלוחו, כדמוכח ממוחל שט"ח לדעת הפוסקים שמדינא דגרמי מחזיר לו רק המעות שקיבל, ומשמע שלמאן דלא דאין דינא דגרמי אינו מחזיר לו כלום, ולא אמרינן דהוי מקח טעות, ועי' טבעת החושן סימן שיב מ"ש בזה.

³⁸ שו"ע ונו"כ שם לא לב

³⁹ וכן מוכר ראשון יכול למחול אפילו נמכר אח"כ הרבה פעמים זה אחר זה. מיהו נראה פשוט דמוכר ראשון הוא דחייב מדינא דגרמי לשלם ללוקח האחרון כל מה שהיה שוה השטר, דמוחל הוי כשורף, ומוכר האחרון אינו חייב להחזיר כלום ללוקח שלו מהמעות שקיבל ממנו, ולא אמרינן כיון דידוע שהיה אפשר למחול השטר, תיהוי כהכיר בה שאינה שלו כו' ש"ך שם ק

⁴⁰ עיין פתחי חושן חלק א פרק יב סעיף כט בביאור השיטות ואכמ"ל

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

יש אומרים שצריך המוחל לשלם לו כל דמי השטר, והיינו שאם השטר הוא טוב ושוה כסכום הנקוב בו, משלם כל הסכום, ואם אינו שוה כסכום הנקוב בו, שמיץ השטר כמה שוה למכור בשוק לפי מצבו של הלוח. ואם אין השטר שוה עתה כלום משום שאי אפשר לגבות בו מחמת אלמותו של לוח או שהוא עני, או שטוען הלוח שהשטר מזויף ואינו יכול לקיימו, פטור המוחל מכלום. ויש אומרים שלעולם אינו משלם יותר ממה שקיבל ממנו תמורת השטר חוב, וכן משלם לו מה שהוציא הוצאות על השטר.

דף צח:

ט. דבר הגורם לממון

כבר התבאר במסכת פסחים דף כט: ולעיל דף עא: דבר שאין לו שיווי עכשיו, אבל הוא גורם לממון מצד שלאחר זמן יהיה שוה ממון⁴¹, נחלקו בו תנאים, לדעת ר' שמעון כממון הוא וחכמים סוברים שאינו כממון ונחלקו הפוסקים הלכה כמי, ודעת רוב הפוסקים שהלכה כחכמים⁴².

לפיכך י"א שהשורף חמץ נוקשה של חברו, שעכשיו אסור בהנאה, אבל מותר להשהותו עד לאחר הפסח, ונמצא שלאחר זמן יהיה שוה ממון, אינו כממון כדעת חכמים ופטור מלשלם⁴³. וי"א⁴⁴ שבשל הדיוט, אם לאחר זמן יהיה שוה ממון לדברי הכל הוא ממון גם עכשיו.

⁴¹ כגון קדשים שחייב באחריותם או שור הנסקל שהועד בבית שומר, שיכול השומר להחזירו לבעלים ונפטר, או שגזל חמץ ועבר עליו הפסח, שנפטר הגזול בהשבת החמץ מדין הש"ל, ונמצא שאין ממון זה שוה לכל העולם רק לשומר לפטור עצמו ממון גמור, שכל שאינו מחזירו בעין אינו נפטר בהש"ל, ובא זה והזיקו ועתה חייב השומר ממון גמור, ועיי' קצה"ח סימן רצא סק"ד ובנה"מ שם סי"ק יא, וכתב שם דכל שיש צד ספק בממון לא הוי בכלל דבר הגורם לממון, וגם מדד"ג פטור משום דלא ברי הזיקא. ובגמרא שם אמרו שהגזול חמץ ובא אחר ושרפו תוך הפסח פטור לבו"ע שהכל מצווין עליו לבערו, וממילא גם לגזול עצמו אינו שוה ממון, ועיי' להלן. ועיי' שו"ת שו"מ מהר"ב ח"ד סי' קפ.

⁴² ש"ך סי' שפ"א וסי' ק"א יא שכן הסכמת הפוסקים, ואף על גב דבעל התרומות (שער נ"א ח"ו סי' ח"י) כתב בשם הראב"ד דאנן ס"ל כר' שמעון דאמר כממון, כבר נחלקו רוב הפוסקים והעלו דקי"ל כרבנן. קצות החושן סימן שפ"א ז משמע מדברי הרא"ש שעכ"פ בכלל גרמא בנזקין הוא, ובסק"י הביא הש"ך דעת הראב"ד ובעה"ת שדינא דגרמי ודבר הגורם לממון דין אחד הוא, ומאן דמחייב בגרמי סובר שדבר הגורם לממון כממון דמי, אבל אין כן דעת רוב הפוסקים. ועיי' פתחי חושן חלק ו פרק ג הערה נת.

⁴³ ולר"ח שאם לאחר זמן יהיה שוה ממון לדברי הכל הוא ממון גמור גם עכשיו, השורפו חייב לשלם לדברי הכל. אחיעזר יו"ד סי' מו.

⁴⁴ שהשורף חמץ נוקשה אינו ענין לחמץ של הקדש, שדוקא בהקדש שאין לו אלא מקומו ושעתו, יש סוברים שאם עכשיו אינו שוה ממון הרי זה גורם לממון בלבד, אבל לא בשל הדיוט. אור שמח חמץ ומצה פ"א ה"ג, ועיי' אחיעזר שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ישראל שנתן חמץ לגוי קודם הפסח במתנה על מנת להחזיר לו לאחר הפסח, אע"ג שאין במתנה על מנת להחזיר משום גורם לממון⁴⁵, מ"מ לכתחילה ודאי אין ליתן לגוי את החמץ במתנה על מנת להחזיר שהצריכו חכמים מתנה גמורה משום חומרא דחמץ⁴⁶ שהרי הוא מכניס עצמו בספק באיסורא דאורייתא של לאו דבל יראה כשלא יתקיים התנאי שלא יחזירו, שאז למפרע החמץ שלו וא"כ ובפרט שאין התנאי תלוי בו אלא באחריני ושלא פלוני לא יקיים התנאי⁴⁷. ובדיעבד אם נתן לנכרי על מנת להחזיר ונתקיים התנאי שהחזירו הנכרי נחלקו האחרונים בזה ולמעשה יש להחמיר כדעה קמייתא דמחזי כחמץ של ישראל שעבר עליו הפסח כיון שהחזיר לו אותו החמץ גופא⁴⁸.

דעת רוב הפוסקים שדבר הגורם לממון, כשהוא ממון שאינו שוה אלא לזה כדי להפטר על ידו ממון אחר, אינו כממון להתחייב עליו⁴⁹, כגון שגזל חמץ ועבר עליו הפסח, שנפטר הגזול בהשבת החמץ מדין הרי שלך לפניך, ונמצא שאין ממון זה שוה לכל העולם רק לגזולן לפטור עצמו ממון גמור⁵⁰, ובא זה והזיקו ועתה חייב הגזולן ממון גמור, המזיק אינו חייב⁵¹. אלא שיש אומרים שמ"מ המזיק דבר הגורם לממון חייב מדינא דגרמי.

⁴⁵ אם משום שזכותו לאחר זמן מחוסרת מעשה הקנאה, או משום שלא אמרו שהשיווי שלאחר זמן עושה אותו כממון אלא כשעכשיו אין לשום אדם זכות בו, ומשום איסור הנאה שבו אין לו שיווי, אבל דבר שעכשיו הוא קנאי לאחרים במתנה על מנת להחזיר, ורשות אחרים עליו, אין מועיל מה שלאחר זמן יהיה של

⁴⁶ מ"ב תמח ס"ק כא

⁴⁷ ביאור הלכה סימן תמח סעיף ג ד"ה לא מהני

⁴⁸ משנה ברורה סימן תנ ס"ק א ושעה"צ ג

⁴⁹ ע"י ש"ך סי' שפו סק"א וס"ק יא שכן הסכמת הפוסקים, ומשמע מדברי הרא"ש שעכ"פ בכלל גרמא בנוקין הוא, ובסק"י הביא הש"ך דעת הראב"ד ובעה"ת שדינא דגרמי ודבר הגורם לממון דין אחד הוא, ומאן דמחייב בגרמי סובר שדבר הגורם לממון כממון דמי, וכך נראה דעת המציין בעין שפט כאן שצ"ע על דבר הגורם לממון דין דינא דגרמי, אבל אין כן דעת רוב הפוסקים, וע"י תרומת הכרי.

⁵⁰ שכל שאינו מחזירו בעין אינו נפטר בהרי שלך לפניך,

⁵¹ וכן בקדשים שחייב באחריותם או שור הנסקל שהועד בבית שומר, שיכול השומר להחזירו לבעלים ונפטר, ובא אחר והזיקו פתחי חושן חלק ו (נזיקין) פרק ג סעיף כב ועיי"ש שהסתפק בגזל חמץ ועבר עליו הפסח ובא הנגזל עצמו ושרפו בעודו ביד גזולן, שלכאורה היה נראה שכיון שהוא עצמו גרם חייב, והיינו שעכ"פ אין הגזולן חייב להשיב לו ממון אחר, או דילמא סו"ס חייב להשיב לו אלא שנפטר בהרי שלך לפניך, וכיון שאינו יכול להשיב משום שאינו בעולם, חייב להשיב לו ממון גמור. ואם נאמר שהגזולן חייב בכה"ג בדמים מעליא נראה לכאורה שמותר לנגזל לכתחלה לשרוף החמץ שביד גזולן שלא יוכל לפטור עצמו בחמץ ולהפסידו, ובעין מ"ש כמה אחרונים לענין טומן קמה בפני הדליקה, שאם המבעיר עצמו הטמין כדי לפטור עצמו יש מקום לומר שפטור אף מדיני שמים.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

י. גזל חמץ לפני הפסח ובא אחר ושרפו במועד פטור שהכל מצווים עליו לבערו לאחר הפסח... פטור

גזל חמץ⁵² ועבר עליו הפסח או כל גזילה נפחת בפחת שאינו ניכר, והוא בעין שפטור ואומר הרי שלך לפניך זהו כשהחזיר הגזילה עצמה שיש כאן והשיב את הגזילה בעין שגזל, אבל אם נשרפה הגזילה או אבדה אפילו אחר שנאסרה בהנאה, כיון שאינו בעין לא יוכל לקיים בה והשיב את הגזילה בעין שגזל, הרי זה חייב להחזיר דמיה כשעת הגזילה.

וגם אם אחר שרפו למרות שגם הפסד לגזלו שברי עתה אינו יכול להשיב אינו חייב לשלם⁵³.

יא. שור שהמית עד שלא נגמר דינו מכרו מכור הקדישו מוקדש שחטו בשרו מותר... משנגמר דינו מכרו אינו מכור... שחטו בשרו אסור

כבר התבאר לעיל דף מד: ששור בין תם ובין⁵⁴ מועד שהמית אדם בין איש או אשה או קטן או עבד ונגמר דינו לסקילה בבית דין של עשרים ושלשה⁵⁵, אם נסקל השור, אסור לאכלו, ועובר בלאו שנאמר (שמות כא פסוק כח) סְקוּל יִסְקַל הַשּׁוֹר וְלֹא יֵאָכַל אֶת בְּשָׂרוֹ דֹּאֲסָרוּ הַכְּתוּב בְּאִכְלָהּ. ולוקה שתיים⁵⁶ משום לא יאכל את בשרו ומשום נבילה, ונוסף לאיסור אכילה אסור

⁵² שו"ע ונו"כ שסג ב

⁵³ ואפילו הנגזל עצמו ששרפו נראה לכאורה שמותר לנגזל לכתחלה לשרוף החמץ שביד גזלן שלא יוכל לפטור עצמו בחמץ ולהפסידו, פתחי חושן שם נו

⁵⁴ רמב"ם מאכלות אסורות פ"ד הכ"ב

⁵⁵ וכיון דצריך עשרים ושלשה א"כ לא הוי גמר דין בפחות. ופשוט דשורו של כהן גדול (עיין מנחת חינוך מצוה נא אות יט) דצריך שבעים ואחד, אינו נאסר עד שנגמר דינו בשבעים ואחד. (מנחת חינוך מצוה נב אות ז)

⁵⁶ והיאך חל איסור שור הנסקל על לאו דנבלה, או משום איסור בבת אחת אם נאמר כשיטת רוב הפוסקים לקמן דשור הנסקל אינו נאסר אלא לאחר מיתה וגם מחמת איסור הנאה הוי ליה איסור חמור, או איסור מוסף לקצת שיטות, וגם להפוסקים דנאסר מחיים, חל האיסור מחיים, וזה תלוי אם בחייה לאברים עומדת, (עיין חולין ק"ב ע"ב), ואכמ"ל בדין איסור חל על איסור והחלב ג"כ אסור בהנאה, עיין פסחים כד ע"ב וכז ע"ב, ועיין על"ה שם פלפל איך חל על החלב, ואין כאן מקומו בענינים אלו (מנחת חינוך מצוה נב אות א)

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

גם בהנאה ולכך נאמר וְלֹא יֵאָכַל אֶת בְּשָׂרוֹ שֶׁלֹּא יִתְנַנוּ לְנֹכְרֵי וְלֹא יִתְנַנוּ לְכַלְבִּים אוֹ אִיזוֹ הַנְּאִהָ, וְאִפִּילוּ הַעוֹר וְשֵׁאֵר דְּבָרִים כַּגּוֹן גִּידִים וְעֲצָמוֹת הַכֹּל אֲסוּר בַּהֲנָאָה.

ולאו זה⁵⁷ הוא אף בבהמה שנגמר דינה לסקילה⁵⁸, מחמת שרבעה או שנרבעה לאדם.

נאמר בשור הנסקל וְלֹא יֵאָכַל אֶת בְּשָׂרוֹ, והיאך⁵⁹ היה אפשר לאכלו אחר שנסקל והרי הוא נבילה, אלא לא בא הכתוב אלא להודיעך שכיון שנגמר דינו לסקילה נאסר, ונעשה כבהמה טמאה, ואם קדם ושחטו שחיטה כשירה, הרי זה אסור בהנייה, ואם אכל מבשרו בזית לוקה⁶⁰.

שור שהמית את האדם או שנרבע לאדם או רבעו והקדישו בעליו אינו קדוש וכן אם הפקירו אינו מופקר מכרו אינו מכור החזירו שומר לבעליו אינה חזרה⁶¹ שחטו בשרו אסור בהנייה.

במה דברים אמורים⁶² אחר שנגמר דינו לסקילה⁶³ אבל עד שלא נגמר דינו לסקילה אם הקדישו בעליו הרי זה קדוש ואם הפקירו הרי זה מופקר ואם

⁵⁷ תוס' כריתות דף כד ע"א ד"ה דאמרו לו

⁵⁸ ודלא כרבנו אפרים בתוס' שם וכבר דחו שם התוס' דבריו מקידושין פרק האיש מקדש נ"ז ע"ב, דמבואר בהדיא דברובע ונרבע ג"כ נוהג זה, ומתוספתא מפורשת בבבא קמא פ"ד ה"ח, ע"ש רמב"ם שם

⁵⁹ ועל הנאה, דעת הרמב"ם פ"ח ממאכלות אסורות המ"ז דאין לוקין, ועיין מגיד משנה הטעם

⁶¹ עיין בקצות החושן סי' תו ס"ק א שביאר "משום דבאיסורי הנאה לא מהני הפקרו כלל וכדמוכח בפסחים (ז), א) בהא דאמרו ונבטליה בשית, משום דרב גידל דאמר המקדש ממש שעות ולמעלה אין חוששין לקידושין, אלמא דאין לבעלים שום כח להפקיר אחר שנאסר בהנאה. וכ"כ רש"י פי' שור שננח ד' וה' (ב"ק מה, א) בהא דאמרו שם שור הנסקל משנגמר דינו מכרו אינו מכור הקדישו אינו מוקדש, ופי' רש"י אינו מוקדש דלאו ברשותיה קאי לאקדושיה וא"כ ה"ה לאפקוריה, ואע"ג דשלו הוא (כמו שיתבאר לקמן גבי הוזמו עדיו) אינו ברשותו לאקדושיה ולהפקירו ועיין בית הלוי ח"א סי' מה אות ג שכתב בשם הנתיבות סי' ערה ס"ק א שאיסורי הנאה הוי רק יאוש ועד דאתי לרשות זוכה הרי הן שלו ואינו כהפקר ממש ועיי"ש שהאריך בזה

⁶² רמב"ם נזקי ממון פ"א ה"ט

⁶³ ועיין מנחת חינוך שם אות ו שכתב דלדעת ר"ת הנ"ל דאינו נאסר מחיים וראוי לגיזה ועבודה, מ"מ כיון דאסור לענות דינו ומצוה לסקלו הוי ליה כאין לו בעלים, ועיין קובץ שיעורים בב"ק צח ע"ב סי' קלה שכתב דדוקא דבר שאסור לו לשהות ברשותו הוי כאינו ברשותו אבל שאר איסורי הנאה שמותר להשהותם חשיב שלו שהרי שלו הוא לענין שימוש כגון להקדישו שזה מותר דמצוות לאו ליהנות ניתנו ועיי"ש עוד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

מכרו מכור החזירו שומר לבעליו הרי זה מוחזר ואם קדם ושחטו הרי זה מותר באכילה⁶⁴.

עוד התבאר שם שבזמן הזה שאין לנו בעוונותינו בית דין של עשרים ושלושה, ואין אפשר לגמור דינו של שור הנסקל. שור שהמית אדם, או שנעברה בו עבירה, אין איסור באכילתו אם נשחט. וי"א⁶⁵ שלכתחילה לא ישחטו על מנת לאוכלו, אלא ימכרו לעכו"ם. ובדיעבד אם שחטן מותר לאוכלו. וי"א⁶⁶ שמצוה לשוחטו ולאכלו מיד, ולא ישהנו למוכרו או להניחו בחיים כלל. ומ"מ אין לכתוב על עורו ספרי תורה, תפילין, ומזוזות.

ואפילו ארי ודוב וברדלס שהן בני תרבות, ויש להן בעלים, שהמיתו, כיון שמיתתן בעשרים ושלושה, אין בהם דין שור הנסקל, ומותרים בהנאה, אבל נחש שהמית⁶⁷, שאפילו אחד הורג אותו⁶⁸. אף בזמן הזה, אסור בהנאה מחמת לאו זה דשור הנסקל.

יב. אמרינן באיסורי הנאה הרי שלך לפניך

כבר התבאר לעיל דף מה. שחפץ המופקד ביש השומר אם הפקדון בעין, אלא שנתקלקל בהיזק שאינו ניכר⁶⁹, או שנאסר מחמת איסור⁷⁰ אפילו איסור הנאה⁷¹, כגון תרומה ונטמאה, חמץ ועבר עליו הפסח, בהמה ונעבדה בה עבירה (שפסולה לקרבן), או שהיתה יוצאה ליסקל, דעת רוב הפוסקים⁷²

⁶⁴ ואע"ג שבפ"י ה"ו פסק הרמב"ם "שור המדבר ושור ההקדש ושור גר שמת ואין לו יורשין אם המית הרי זה נסקל וגומרין דינו אע"פ שאין לו בעלים" שם כיון שלא היו לו בעלים בתחילה אין לו בסוף אבל כאן שהיו לו בעלים בתחילה וכתוב והועד בבעליו אותם בעלים שהיו בשעת נגיחה צריכים להיות בשעת העמדה בדין (ערוך השולחן ה"מ ס"ו תו זע"ז)

⁶⁵ ועיין בשו"ת חכם צבי ס"י פ"ד שהאריך בזה וכתב "משום ובערת הרע מצוה לשוחטו ולהעבירו מן העולם כיון שאין לנו בית דין בזה"ז שנוכל לבערו ע"פ בית דין כעיקר מצוותו וכן כתב בספר חסידים להיתר וכבר נודע גדולות מחברו וצל"ה וכ"כ הט"ז ז"ל ס"י קנ"ג בי"ד ואין להחמיר כלל וכלל"

⁶⁶ ט"ז יו"ד ס"י קנ"ג ס"ק א ופתחי תשובה שם ס"ק א

⁶⁷ מנחת הינוך שם אות ז

⁶⁸ כמבואר ברמב"ם סנהדרין פ"ה ה"ב

⁶⁹ וכתב במשל"מ (פ"ג מה' גזילה) שאם עשה השומר בידים היזק שאינו ניכר, חייב.

⁷⁰ וכן הדין בסתם היזק שאינו ניכר כגון בהמה שכחשה כחש שיכול לחזור, מטבע שנפסלה במדינה זו ויוצא במדינה אחרת, פירות שהרקיבו מקצת. שו"ע שם.

⁷¹ בפת"ש סימן שפה כתב בשם הפמ"ג שהתחב כף של איסור בהיתר ונאסר, הוא בכלל היזק שא"ג, אלא שמסתפק באינו מינו שהטעם נרגש אפשר שהוא היזק ניכר, ועי' שער המלך פ"ז מה' חובל בדין קדרה שנטרפה שנראה דס"ל דהוי היזק שא"ג.

⁷² ביש"ש (פרק הגזול קמא סימן כ) כתב שדוקא גבי גזול שאמרה תורה והשיב את הגזילה ודרשינן אם כעין שגזל יחזיר, כל שלא נשתנה שינוי הניכר, מחזירה כמות שהיא ואומר לו הרי שלך לפניך, אבל גבי שומר לא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

שיכול השומר לומר הרי שלך לפניך ופטור מלשלם, ויש אומרים⁷³ שאף אם החפץ אינו בעין ואינו יכול לומר הרי שלך לפניך, אם נאבד באופן שהוא פטור, פטור גם עתה.

וגזלן שהגזילה⁷⁴ נפחתה בפחת שאינו ניכר מחמת איסור⁷⁵ אפילו איסור הנאה⁷⁶, והיא בעין⁷⁷, כגון תרומה ונטמאה, חמץ ועבר עליו הפסח⁷⁸, בהמה שנפסלה לקרבן מחמת שנעבדה בה עבירה⁷⁹, או מחמת מום שאינו ניכר, ואפילו נגזר דינה לסקילה ונאסרה

מצינו כן. והש"ך (סימן שסג סק"ז) תמה עליו, שאין השכל נותן דשומר יגרע מגזלן לענין זה, ובנה"מ (שם סק"ג) הסכים לדעת הש"ך, וכן נראה מדברי הקצה"ח (סימן שמ סק"ב), וכן דעת המג"א (בסימן תמו סק"ח), ועי' באחרונים (שם), בשער משפט (סימן סו סק"לד) נומה לדעת המהרש"ל, והידרש שאפילו לדעת הש"ך וסייעתו, אם קיבל עליו שמירה מפני היזק שאינו ניכר חייב, וכדמוכח בגמרא (ב"מ דף נח ע"א) גבי שומרי זרעים שלא יטמאו, ועוד מצדד לומר ששומר אבידה לכו"ע יכול לומר הרי שלך לפניך, ועי' עוד בדבריו בסימן קעו (סק"ד). והחק יעקב (סימן תמו) כתב שבחמץ לכו"ע יכול לומר הש"ל, ובאמרי בינה (דיני פסח סימן יב) דחה דבריו, וכתב ג"כ שאם קיבל עליו לשמור מפני היזק שאינו ניכר חייב לכו"ע דלא גרע מגרמא שיכול להתחייב (וכ"כ בחלקת יואב חו"מ סימן יב), ובעיקר מחלוקת היש"ש והש"ך כתב דהוי ספיקא דדינא ואין להוציא מיד המוחזק, ובסוף דבריו העלה שמדיני שמים ודאי חייב אף בהיזק שאינו ניכר, דלא גרע מגרמא בנוקין שחייב בדיני שמים, וכן משמע בריש הכונס, ועי' שער המלך (הל' חובל ומזיק פ"ז), שו"ת עונג יום טוב (סימן קיח), אחיעזר (ח"ג סימן פב אות א), מרחשת (ח"ב סימן לא).

⁷³ כ"כ בחק יעקב (סימן תמו) בשם הר"ר עוזר, והסכים עמו, דכיון שעל ההיזק שאינו ניכר פטור אף על פי שפשע שיכול לומר הש"ל, ועל מה שנאבד עתה פטור, כגון בש"ח ונאבד, או ש"ש ונאנס, אין לחייבו עתה על הפשיעה הראשונה. ובתרומת הכרי (סימן שסג) תמה, שבהיזק שאינו ניכר חייב מצד הדין, אלא שיכול לפטור עצמו בהרי שלך לפניך, וכשאין לו פטור זה, שוב חייב משום פשיעה ראשונה. דאל"ה אלא שבטענת הש"ל פטור לגמרי, א"כ גם כשפשע בשניה יהא פטור, שהרי אינו שוה כלום, ולא גרע מאדם דעלמא שהיזק איסור הנאה שהוא פטור, אף על גב דגורם לממון הוא, עיין שם. וכעין זה כתב בחו"א (ב"ק סימן ו סק"א).

⁷⁴ שו"ע ונו"כ שסג א

⁷⁵ וכן הדים בסתם היזק שאינו ניכר כגון בהמה שכחשה כחש שיכול לחזור, מטבע שנפסלה במדינה זו ויוצא במדינה אחרת, פירות שהרקיבו מקצת. שו"ע שם.

⁷⁶ בפת"ש סימן שפה כתב בשם הפמ"ג שהתוחב כף של איסור בהיתר ונאסר, הוא בכלל היזק שא"נ, אלא שמסתפק באינו מינו שהטעם נרגש אפשר שהוא היזק ניכר, ועי' שער המלך פ"ז מה' חובל בדין קדרה שנטרפה שנראה דס"ל דהוי היזק שא"נ.

⁷⁷ אבל אם אינו בעין, ואפילו אח"כ נאבד באונס, אף על פי שאילו היה בעין היה נפטר בהשבה כמו שהוא, מטעם הש"ל עתה אינו יוצא בהשבת דמים אלא כשווי בשעת גזילה, וכמו שכתב בשו"ע סימן שסג סעיף ב, וכן אם הוזל ואינו בעין משלם כשעת הגזילה, וכתב במחנ"א ה' נזקי ממון סימן א שאפילו רוצה להחזיר חפץ כזה שגזל, אינו יכול לפטור עצמו בכך משום שאין זה כעין שגזל, ועי' שו"ת בית אפרים חו"מ סימן ד.

⁷⁸ כתב בקצה"ח בשם חק יעקב שאם תבעו בתוך הפסח אינו נפטר בהש"ל, לפי שהכל מצוין לבערו וכאילו שרוף דמי, ונמצא שאינו מחזיר לו כלום. ועי' אמרי בינה דיני פסח סימן ו בדין הש"ל באיסור הנאה אם האיסור הוא על הגזלן או על הנגזל, ודן שם גם בדין מזיק חמץ מדין דבר הנגזר לממון, עיין שם, ובשו"ת נוב"ק או"ח סימן כ כתב שגם בפסח נפטר בהש"ל, ועי' בנוב"ת או"ח סימן סה אות פ, וגם בבית מאיר כתב שגם בפסח נפטר בהש"ל. ועיין פתחי חושן חלק ה פרק ה הערה כז בביאור שיטת האחרונים בענין איסור הנאה בחמץ בפסח ואי השיב שלו.

⁷⁹ כגון רובע ונרבע ונעבד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

בהנאה, מחזיר הגזילה כמות שהיא⁸⁰ ואומר לו הרי שלך לפניך, ואינו צריך להשלים הפחת⁸¹.

ג. אין גומרין דינו של שור שלא בפניו

עוד התבאר שם ולעיל דף מד: שאין גומרין דינו⁸² של שור אלא בפני בעליו, אם היו לו בעלים.

לפיכך שור שלא נגמר דינו⁸³ שנתערב בשוורים אחרים כולן פטורין לפי שאין גומרין דינו של שור אלא בפני השור כדין האדם, נגמר דינו ואחר כך נתערב באחרים אפילו באלף כולן נסקלין ונקברין והן אסורין בהנייה כדין בהמה הנסקלת.

אבל אם לא היו לו בעלים כגון שור המדבר⁸⁴, ושור ההקדש ושור גר שמת ואין לו יורשין אם המית הרי זה נסקל, וגומרין דינו אף על פי שאין לו בעלים.

⁸⁰ בפת"ש סק"א הביא דברי הפמ"ג באו"ח סימן תרנו סק"א שדן בגזל אתרוג לפני החג ששוה הרבה, ומחזיר לו לאחר החג, אם נפטר בהש"ל, והגזול שיק ועבר זמנו באופן שאינו יכול לגבות בו, נראה דהוי היזק ניכר, ונרע מסחורה שהזולה, שהרי התאריך שבו ניכר. אלא שמסכרא נראה דדמיא לשטרות, שאם אינם נגזלים נפטר בהש"ל אפילו בהיזק ניכר, פתחי חושן שם

⁸¹ ובחזו"א ב"ק סימן טז ס"ק כא תמה לדעת הפוסקים דשומר אינו נפטר בהש"ל, א"כ גזלן לא עדיף משומר אבידה, ויתחייב בהיזק שא"נ מדין שומר, ותירץ דהתורה לא הטילה על הגזלן חיובים אחרים, כשם שפטור משכר שימוש, ועיי' משפט שלום סימן ר סעיף ז.

⁸² רמב"ם הלכות נזקי ממון פרק י הלכה ו

⁸³ רמב"ם שם הלכה י

⁸⁴ זה כביר נתקשיתי דאיך אמרו (סנהדרין ע"ח ע"א עיין שם) שור של אדם טרפה אינו נהרג דבעי כמיתת הבעלים כך מיתת השור, אמאי גרע משור ההפקר דאין לו בעלים, או משור יתומים, דבעליו פטורים, דקמן שהמית פטור, והשור נהרג. ולזה בא רבינו וכייל לנו דאם יש לו בעלים אינו נהרג עד שיגמר דינו של שור בפני הבעלים מכיון שיכול לעמוד בדין בפני דיינים, ומיתת השור הפסדו של הבעלים הוא, לכן אין מפסידין את הבעלים אלא בפני הבעלים, אבל שור יתומים, שאפוטרופוס אינו משלם כופר, והיתום אינו שייך בציות הדין, ופטור מכל דינין שבתורה אם הזיק וכיו"ב, שאין בו דעת, ורחמנא פטריה מכל עונשין שבתורה, א"כ הוי שורו כשור שאין לו בעלים, וכמו שכתבו רבנן בתוס' (ב"ק דף ל"ט ע"א ד"ה ורבי יוחנן וגומרין דינו של שור בלא בעלים כשור הפקר, דרחמנא רבינהו למיתה, דלא ניהוי מכשול ליגח ולהמית בני אדם, אבל שור של אדם טרפה, דבר דינין הוי, ומוכרח לציית דינא אם יזיק, ולכל מצות שבתורה, ודעתו שלמה לקדושין וגיטין ולכל מילי שבתורה, א"כ אם יתחייב שורו הוי כמו שהרג עבדו, שאין גומרין דינו של שור אלא בפני הבעלים, בזה פטרינהו רחמנא לבעלים, שלא יהרגו שורו עפ"י עדים, דדומה למיתת הבעלים מיתת השור היכי דאין גומרין דינו אלא בפניו, דמה בעלים פטור על הריגתו כן פטור על הריגת שורו, ולא הייש רחמנא להא דפטרינן אותו, דאיהו בר דעת ובר מצות וציית דינא, ודאי ישמרנו שלא יגח עוד, וז"ב ופשוט. אור שמח שם הלכה ו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

יד. גזל מטבע ונפסל ... אומר לו הרי שלך לפניך

כבר התבאר לעיל דף צו: שגזילה שנפחת בפחת שאינו ניכר, והוא בעין⁸⁵, כגון בהמה שכחשה כחש שיכול לחזור⁸⁶, מטבע שנפסלה במדינה זו ויוצא במדינה אחרת⁸⁷, פירות שהרקיבו מקצתן, תרומה ונטמאה, חמץ ועבר עליו הפסח⁸⁸, בהמה שנפסלה לקרבן מחמת שנעבדה בה עבירה⁸⁹, או מחמת מום שאינו ניכר⁹⁰, ואפילו נגזר דינה לסקילה ונאסרה בהנאה⁹¹, וכן כשהוזל החפץ, מחזיר הגזילה כמות שהיא ואומר לו הרי שלך לפניך, ואינו צריך להשלים הפחת⁹².

⁸⁵ אם החפץ בעין אלא שנשתנה, שוב אינו נפטר בהש"ל, דאינו כעין שגזל, וכ"כ בשו"ת אחיעזר ח"ג סימן פב, ועוד כתב דכיון שנשתנה קונה למפרע משעת גזילה להתחייב באונסין, עיין שם שהאריך בזה.
⁸⁶ שו"ע ונו"כ שסג א ומשמע בנה"מ סימן שמ סק"ג שאם יכול לחזור לקדמותו ע"י רפואות מיקרי כחש דהדר, אלא שאם נכחש מעצמו, אין הגזלן חייב אפילו בהוצאות הריפוי, אבל אם הכחישה בידים, משמע שחייב בהוצאות הריפוי מדין מוזיק, ובסמ"ע סימן שסג סק"ה בתירוץ ראשון משמע שבכחש החזר, אף על פי שבא מחמת מלאכה אומר לו הש"ל.

⁸⁷ כתב רש"י שיכול לומר לו לך והוציאה שם, וכתב בערוה"ש דאע"פ שיש לו הוצאות להוליכה לשם, מ"מ אינו אלא היזק שאינו ניכר.

⁸⁸ ואף על פי שאסור בהנאה מ"מ אין איסורם ניכר שדומה לחמץ שלא עבר עליו הפסח, ויש לעיין בזמננו שבדרך כלל יש היכר בין חמץ למצה. כתב בקצה"ח בשם חק יעקב שאם תבעו בתוך הפסח אינו נפטר בהש"ל, לפי שהכל מצווין לבערו וכאילו שרוף דמי, ונמצא שאינו מחזיר לו כלום, וכמו שאמרו גזל חמץ ובתוך הפסח בא אחר ושרפו פטור דהכל מצווין לבערו ובשו"ת נוב"ק או"ח סימן כ כתב שגם בפסח נפטר בהש"ל, ועי' בנוב"ת או"ח סימן סה אות ט, וגם בבית מאיר כתב שגם בפסח נפטר בהש"ל, ומפרש מ"ש ועבר עליו הפסח, היינו שעת איסורו. ובאמרי בינה דיני פסח סימן יב כתב בדברי הח"י דתליא בפלוגתא אי איסור הנאה חשיב שלו, דאי לא חשיב שלו ואפ"ה יכול להפטר בהש"ל, א"כ ה"ה תוך הפסח נמי, אבל אם נאמר דחשיב שלו, כיון דמצווה לבערו לא נפטר בהש"ל.

⁸⁹ כגון רובע ונרבע ונעבד.

⁹⁰ כגון בדוקין שבעין, רש"י, ומשמע בתוס' (דף צח ע"א ד"ה הצורם) דאיירי בבהמה שכבר הוקדשה למזבח, ומ"מ כיון שנפסלה מאליה שלא פסלה בידים אומר הש"ל, אבל כשפסלה בידים חייב מדין מוזיק, ובבהמת חולין אינו חייב מדין מוזיק אלא במום הניכר.

⁹¹ שו"ע שם, והוא מדברי הרמב"ם בפ"ג מה' גזילה ה"ד, וכבר נתקשו האחרונים בדבריו, כיון דקיי"ל דלאחר שנגמר דינו אינו מוחזר, דאמר ליה אתפסתי לתוראי ביד ב"ד, ונדחקו לפרש דס"ל כרש"י דדוקא כשהתפיסו בידים חייב, אבל כשתפסוהו ב"ד מצי א"ל הש"ל, ולדעת התוס' אף בתפסוהו ב"ד אינו נפטר, ואכ"מ להאריך, ועי' מרחשת ח"ב סימן לא.

⁹² כתב בערוה"ש בשם ש"ג פ' הגזל דמה שגזלן נפטר בהש"ל בהיזק שאינו ניכר הוא משום תקנת השבים, או משום גזילה לא שכיחא ולא קנסו, וצ"ע שהרי בניזקין קיי"ל דהיזק שא"נ לאו שמה היזק מדאורייתא, והתם לא שייך תקנת השבים, ולכאורה עיקר הטעם הוא משום שהוא בכלל כעין שגזל, אלא כונת הש"ג להסביר למה לא גזרו בגזלן כשם שגזרו בניזקין. במשל"מ פ"ג מה' גזילה ה"ד הוכיח לשיטת רש"י שלא אמרו שגזלן נפטר בהש"ל אלא בדאיכא תרתי לטיבותא, שהוא א"נ וגם נעשה ממילא, אבל אם הוא היזק ניכר אף

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

אבל אם אינו בעין, ואפילו אח"כ נאבד באונס, אף על פי שאילו היה בעין היה נפטר בהשבה כמו שהוא, עתה אינו יוצא בהשבת דמים אלא כשווי בשעת גזילה⁹³, וכן אם הוזל ואינו בעין משלם כשעת הגזילה⁹⁴,

בימינו מטבע שנפסל⁹⁵ נחשב כהיזק ניכר ואינו יכול לומר הרי שלך לפניך⁹⁶.

גזל אתרוג לפני החג ששודה הרבה, ומחזיר לו לאחר החג, נחלקו האחרונים אם נפטר בהרי שלך לפניך⁹⁷.

שנעשה ממילא, או שעשה בידים אף שהוא אינו ניכר חייב, דלא גרע ממטמא ומדמע שחייב אף שהוא א"ג, ומחדש עוד מסברא דאע"ג דבמטמא ומדמע אינו חייב אלא במזיד, ובשונג פטור אף על פי שעשאו בידים, היינו דוקא כשלא בא לידו בתורת שמירה או בתורת גזילה, אלא הלך ושימא טהרות חבירו, אבל בגזלן ושומר אף בשונג חייב, משום דבעי למיעבד השבה מעליא, וכיון שהזיקו בידים לא מצוי מימר הש"ל, עיין שם, ובשער המלך הולק וסובר שאף כשעשה הגזלן אומר הש"ל. ועיי' שו"ת בית יצחק יו"ד ח"ב סימן קד אות ה. בדברי חיים דיני נזקי ממון סימן יב (מבן המחבר, וחזר וכ"כ באמרי בינה דיני דיינים סימן לב) מצדד לומר דאף שגזלן נפטר בהיזק שא"ג בהש"ל, לא עדיף ממוזיק היזק שא"ג לרבנן שחייב עכ"פ מדיני שמים, ובשד"ח כללים מערכת הה' כלל צד כתב בשם עמודי אור שגזלן עכו"ם אינו נפטר בהש"ל. בפת"ש סוף סק"א ציין למ"ש בנחלת צבי סימן שסו שאם כפר ונשבע שנתחייב בהשבה מעליא, שדעת הרא"ש שאינו נפטר בהש"ל, אבל היש"ש סובר שגם בנשבע נפטר, ועיי' משל"מ פ"ג מה' גזילה הלכה ה שהאריך בזה, ועיי' נחלת צבי שם.

⁹³ שו"ע ונו"כ שסג ב

⁹⁴ וכתב במחנ"א ה' נזקי ממון סימן א שאפילו רוצה להחזיר חפץ כזה שגזל, אינו יכול לפטור עצמו בכך משום שאין זה בעין שגזל, ועיי' שו"ת בית אפרים חו"מ סימן ד, ובסימן ה כתב שאם היה שוה זוז ובשעת שבירה ד' זוז והוזל שוב בשעת תשלומין, יכול לשלם כשער הוזל, משום שעיקר חיוב דשעת שבירה הוא מדין מוזיק (עיי' לעיל הערה כ), והרי במוזיק סובר המחנ"א שיכול לפטור עצמו בחפץ כזה, כמ"ש בה' נזקי ממון שם

⁹⁵ הגזלן שיק ועבר זמנו באופן שאינו יכול לגבות בו, הרי זה היזק ניכר, שהרי התאריך שבו ניכר. אלא שמשברא נראה דדמיא לשטרות, שאם אינם נגזלים נפטר בהש"ל אפילו בהיזק ניכר. שם הערה לב

⁹⁶ במנח"פ כתב שלא אמרו במטבע דהוי היזק שאינו ניכר אלא במטבע מתכת שגם בלי הצורה שוה כסף, וכשנפסל הוי כנסכא עכ"פ, אבל בבאנק נאמין (שטרי כסף) שאין גופן ממון אלא שט"ח על המדינה, כל שנפסלו קצת אינו נפטר בהש"ל, וכן במוזיק דהיינו שפיתח הצורה לא דמי לשף מטבע, והוכיח כן מהא דמוחל שט"ח שחייב מדד"ג אף על פי שהיזק שאינו ניכר הוא, וע"כ כל שאינו שוה אלא מחמת השעבוד, כשנתבטל השעבוד הוי היזק ניכר, וה"נ בשטרי כסף, עיין שם, ומסתבר שמטבעות שבזמננו דינם כשטרי כסף, שכמעט שאין להם ערך עצמי, כי אם מחמת הצורה. פתחי חושן חלק ה פרק ה הערה כה

⁹⁷ בפת"ש סק"א הביא דברי הפמ"ג באו"ח סימן תרנו סק"א שדן דאפשר דשאני חמץ דלא שכיח ולא שייך דינא דגרמי, משא"כ באתרוג יש לחייבו מדינא דגרמי, דומיא דגזל סחורה ביום השוק ומחזיר לו לאחר השוק, דפשוט שאינו נפטר בהש"ל ובשם שו"ת בית שמואל (אחרון) כתב דפשוט שאינו נפטר, דהכל רואים ויודעים שאתרוג לאחר החג אינו שוה כאתרוג לפני החג, והפת"ש כתב דתליא בפלוגתא דגבי מטבע שפסלו המלך, וכמ"ש לעיל, וכ"כ בערוה"ש, וכתב דגם בגזל סחורה ביום השוק ועבר יום השוק תליא בפלוגתא זו, ולענ"ד יש לחלק דשאני מטבע ונפסלה דלאו מעשיו גרמו להפסד, משא"כ באתרוג וסחורה שמעשיו גרמו, יש מקום לסברת הפמ"ג לחייבו מדינא דגרמי, ועוד נראה דלא עדיף משור הנסקל שדעת רוב הפוסקים שאם הסנירו בידים לביד חייב, אף על פי שהיזק שא"ג הוא, כמ"ש להלן, וגם בשו"ת שו"מ מהדו"ג ח"ג סימן לג פסק שבאתרוג חייב משום שלאחר החג ניכר שאינו שוה כ"כ, וכ"כ במשפט שלום סימן ר בדין סחורה שהוזלה, ועיי' באורחיה סימן תרמט ובשד"ח מערכת ד' מינים סימן ו אות ז, כללים מערכת הה' כלל קמא סימן כא שהביאו עוד כמה אחרונים שדנו בזה, ועיי' בדיני פקדון פרק ח מ"ש בזה. פתח חושן שם הערה לב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ג 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

טו. פירות והרקיבו משלם כשעת הגזילה ... שהרקיבו כולן

עוד התבאר שם לעיל שפירות⁹⁸ שהרקיבו כולם, משלם כשעת הגזילה. י"א⁹⁹ שאם הרקיבו מחצה נדון כרוב, ואם הם פירות גדולים שדרך לאכלן אחד אחד ההבדל בין הרקיבו רובן ומקצתן היינו בגוף הפרי, וי"א¹⁰⁰ שלעולם בגוף הפרי תלוי הדבר.

טז. נתן לאומנין לתקן וקלקלו ... נתן לחרש שידה תיבה ומגדל לתקן וקלקל חייב לשלם

הנותן כלי לאומן וקלקלו¹⁰¹, חייב לשלם, אם קלקלו בידים חיובו מדין מזיק, ואפילו באונס חייב א"כ באונס גמור, ואם נתקלקל באופן שאין לחייבו מדין מזיק הרי דינו כדין שומר שכר.

וכל זה בקלקול שאי אפשר לתקנו אבל בקלקול שאפשר לתקנו, הרי זה כאילו לא גמר מלאכתו, וחייב האומן לתקנו, ואם אינו רוצה לתקן דינו בקבלן החוזר באמצע המלאכה שידו על התחתונה, ויתננו לאומן אחר, וינכה משכרו מה שנתן לאומן השני¹⁰².

⁹⁸ שו"ע ונו"כ שסג א

⁹⁹ סמ"ע סק"א ולכאורה נראה שמפרש רובן ומקצתן היינו בכמות הפירות, וכשהרקיבו מחציתן הוי כהרקיבו כולם, וכן משמע בחזו"א ב"ק סימן יז ס"ק טו שבמחצה אין דרך להרקיב והוי שנוי אף לבריאים, משום שמורה לברר ודרך שימושן בתערובת, ואה"נ אם הם פירות גדולים שדרך לאכלן אחד אחד צריך לפרש דרובן ומקצתן היינו בגוף הפרי.

¹⁰⁰ הש"ך שם סק"י כתב בשם הג"א דמ"ש הרקיבו כולם, היינו עם הכנימה, אבל מחמת התולעת הרי הם כבריאים, וכן הוא בירושלמי, ופירש הש"ך דא"כ אין טעם לחלק בין כולם למקצתן, וסיים שדברי הסמ"ע אינם מכוונים, עיי"ן שם, ונראה כוונתו שדוקא בכנימה יש לחלק בין כולם למקצתן, אבל בתולעת אין טעם לחלק, ואפילו בכלום אומר הש"ל, ולפי"ז צ"ע מדוע דחה דברי הסמ"ע. ובחידושי הת"ס בגליון השו"ע נראה שמפרש ע"פ פירוש הפני משה בירושלמי שם שאם הרקיבו מחמת הכנימה שדרך להתפשט הוי כהרקיבו כולם, ואם מחמת התולעת, השאר כבריאים והוי כהרקיבו מקצתן, ולפי"ז למעשה אין חילוק בין הרקיבו כולם או מקצתן בכמות הפירות, אלא בגוף הפרי תלוי הדבר, ולכן שפיר תמה על דברי הסמ"ע. כתב בערוה"ש שאם הרקיבו עד שנתקלקלה צורתן, אפילו נרקבו מחמת אורך הזמן, הו"ל היוק ניכר, ומשמע אפילו במקצת הפירות.

¹⁰¹ שו"ע ונו"כ שו ב

¹⁰² פתחי חושן חלק ד פרק יג הערה ט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

יז. והבנאי שקיבל עליו לסתור את הכותל ושיבר את האבנים או שהזיקן חייב לשלם היה סותר מצד זה ונפל מצד אחר פטור ואם מחמת חוזה המכה נפל חייב אף בזה¹⁰⁶.

השוכר את הפועל¹⁰³ לסתור כותל ושיבר את האבנים חייב¹⁰⁴, היה סותר מצד זה ונפל מצד אחר פטור¹⁰⁵, ואם מחמת חוזה המכה נפל חייב אף בזה¹⁰⁶.

וכן הדין כשהזיק הפועל לאחרים בסתירת הכותל¹⁰⁷, ויש אומרים¹⁰⁸ שבקבלן הוא לבדו חייב, אבל בשכיר יום, גם בעל הכותל חייב בתשלומי הנוק.

¹⁰³ משמע שאין נ"מ בין שכיר יום לקבלן. ובשו"ע כתב הבנאי שקיבל עליו וכו', והמאירי כתב הטעם שכך קיבל עליו מן הסתם שלא לשכרם, וצ"ע למה לי טעם זה, תיפוק ליה שמוזק בידיים הוא, כדמוכח להלן, ואפשר שיש צד אונס בדבר, וא"כ דוקא בקבלן חייב אבל בשכיר יום אפשר שפטור, שאינו עושה אלא שליחות בעה"ב לסתור הכותל, פתחי חושן שם פרק ז הערה נה

¹⁰⁴ רמ"א שו"ב ושו"ע ונו"כ שפד נ

¹⁰⁵ רמ"א שם ושו"ע שם, והמאירי כתב הטעם מפני שהוא אונס, וכן הוא בש"מ בשם הר" יהונתן שכתב שהיה סבור שיכול צד השני לעמוד בלא זה. וביש"ש (סימן כא) כתב דקמ"ל דאע"פ שנפל מחמת הסתירה, שאם לא סתר מצד זה לא היה נופל מצד אחר וסד"א דהו"ל לאסוקי אדעתיה להסמיך ולהחזיק אותו צד בקורות עד שיחזור ויבנה מקום הסתירה, אפ"ה פטור, מאחר שזה שכרו לסתור הכותל והוא עשה כמו ששכרו פטור, אם לא שבפשיעתו נעשה. כגון שהכה בכח גדול עד שנפל צד האחר חייב. ע"כ. ומדבריו נראה שאפילו לא טעה כלל, כל שעושה ציווי בעה"ב אינו בכלל פושע.

¹⁰⁶ וכתב הרמב"ם (פ"ו מה' חובל הלכה יא) שזה כזורק ח"ץ והזיק בו, וכ"כ בש"מ בשם הר" יהונתן והמאירי.

¹⁰⁷ הרמב"ם כתב או שהזיק (וכן העתיק בשו"ע שם), ומשמע דאירי כשהזיק אחרים. וכ"כ המאירי והר" יהונתן בהדיא, והיינו שהזיק אחרים בסתירת הכותל חייב, נפל מצד אחר והזיק פטור, ואם מחמת המכה חייב, אלא שלסברת היש"ש שפטור בנפל מצד אחר משום שעשה מה ששכרו, א"כ התינת כשהזיק אבניו של בעה"ב, אבל כשהזיק אחרים, אף על פי שעשה שליחות בעה"ב הרי אין שליח לדבר עבירה ויתחייב האומן אפילו באונס, ואפשר דאה"נ, והיש"ש גורס במשנה או שהזיקן.

¹⁰⁸ בש"מ (שם) כתב בשם הר" יהונתן, הבנאי שקיבל עליו לסתור את הכותל וכו', אי נמי הזיק אחרים חייב, דאיבעי ליה לעיוני, דאדם מועד לעולם, אבל בעה"ב פטור, שהרי כל המלאכה על האומן ובעה"ב מסולק משם, ומש"ה נקט דוקא קיבל, אבל אם היה שכיר יום שלא נסתלק בעה"ב משם, השמירה מוטלת על שניהם ושניהם משלמים, ע"כ, וכ"כ המאירי וז"ל, וכן אם הזיק בסתירתו שמועד הוא לעולם, ובעה"ב כבר נסתלק משמירה זו וחזרה על האומן, הואיל וזה קיבל עליו מלאכה זו בדרך קיבולת, הא אם נעשה בה שכיר יום, לא נסתלק בעה"ב משמירתה ושניהם משלמים, ע"כ. ולכאורה נראה שמדין שמירה הוא ולא מדין מוזק. ומ"מ נראה דהיינו דוקא כשהזיק הפועל בגוף המלאכה, כגון בסתירת הכותל והאבנים שהם של בעה"ב, ועל זה שכרו, אבל אם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

יח. אומן קונה בשבת כלי

מה שהתבאר שהנותן כלי לאומן וקלקלו¹⁰⁹, חייב לשלם, אם קלקלו לאחר שתיקנו, נחלקו הפוסקים כמה משלם, שיש אומרים¹¹⁰ שאין אומן קונה בשבת כלי, ומיד כשתיקנו הרי הוא ברשות בעלים שזכה גם בשבת, ולכן חייב האומן לשלם לו כשווי חפץ מתוקן, כגון שנתן לו עצים לעשות מהם תיבה וגמר לעשות התיבה, ונתקלקל, חייב לשלם דמי תיבה מתוקנת, ולא דמי עצים בלבד¹¹¹. ויש אומרים¹¹² שאומן קונה בשבת הכלי, והשבת שייך לאומן, ולכן אינו משלם¹¹³ אלא כשווי הכלי קודם התיקון¹¹⁴.

הזיק הפועל אנב מלאכתו בדבר אחר, אין שום צד לחייב את בעה"ב, דאיזה שמירה מוטלת על בעה"ב במעשיו של הפועל, פתחי חושן שם הערה נט

¹⁰⁹ שו"ע ונו"כ שו"ב

¹¹⁰ שו"ע

¹¹¹ ולמ"ד אין אומן קונה בשבת כלי ומשלם דמי כלי מתוקן, נראה שאינו מפסיד שכרו, שהרי ע"י שבחו נותן לו יותר ואין לחייב האומן משני צדדים, וכ"ש כשנגנב או נאבד,

¹¹² ע"י סמ"ע (שם סק"ו) וש"ך (סק"ד) שהביאו דעת כמה ראשונים שאומן קונה בשבת כלי, וע"כ סיים הש"ך שעכ"פ הוא ספיקא דדינא והממע"ה, וכן העלה בשו"ת מהר"ש הלוי (חוי"מ סימן ד) דגם הרא"ש לא פסיקא ליה, וע"י ביאור הגר"א (סק"ח).

¹¹³ ופשימא שאינו מקבל שכרו ואפילו נגנב או נאבד מפסיד שכרו, שעל זה נעשה שומר שכר,

¹¹⁴ בשו"ת מהר"ש הלוי (חוי"מ סימן ד) מסתפק בדיון אומן קונה אם קונה הכלי ונחשב כשלו בשביל השבת שהשביח במעשה ידיו, או הכונה דאומן קונה שבאותו שבת יש לו זכות ולא בכלי, והוכיח שאומן קונה בגוף הכלי, וכן משמע בתשובת הרא"ש דס"ד שיאסור האומן הכלי בקונם, ואם אינו קונה אלא בשבת, מאי ס"ד שיוכל לאסרו, והקצה"ח (סק"ד) הביא דברי הר"ש הלוי, והביא מדברי התרוה"ד (סימן שט) שמשמע מדבריו שאינו קונה בגוף הכלי, וע"י ש"ך (סימן פט סק"ו). והאר"י הקצה"ח לרד"ק בקנין האומן בשבת הכלי, אם קונה ממש דהוי כשלו, מה יש לבעה"ב בשבת, ואם השבת יותר מדמי השכירות למה יתחייב האומן להחזירו לבעלים תמורת שכרו, ואם משום שפסק לו מתחלה שכרו, הרי דבר שלבל"ע הוא, וע"כ העלה שאין האומן קונה קנין ממש, אלא קצת קנין יש לו לענין קידושי אשה בשבת זה, ולענין אם הזיק שאינו משלם השבת, וקנינו דומה לקנין בע"ח במשכון, אבל לא יותר מזה. ובסוף דבריו מצדד לומר שעל השבת לא נעשה שומר כלל, ולפי"ז אף בפשיעה יהא פטור, וצ"ע, ובנה"מ (סק"ג וסק"ד) הביא דברי הרשב"א (בב"ק דף צח) וביאר הנה"מ כוונתו שקונה בכלי שעבוד כנגד שכרו, כמו במשכון שלא בשעת הלואה, דאי קונה קנין גמור, א"כ כשנאנס הכלי יפטר בעה"ב מלתת שכרו, והרי אמרו שאומן ש"ש אף כנגד שכירותו, כדמשמע מדברי הר"ן.

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

לאחר שקיבל האומן שכרו, לכו"ע אין לו קנין¹¹⁵ עוד בשבח הכלי¹¹⁶, וחייב בדמי כולו, ויש אומרים שהוא הדין כשעושה בחנם¹¹⁷.

שכיר יום, או למלאכה, לכו"ע אינו קונה בשבח כלי¹¹⁸.

יש אומרים¹¹⁹ שגם אומן ששכרו לבנות בקרקע, זוכה האומן בשבח הקרקע לדיעה שניה.

¹¹⁵ ש"ך (סימן שו סוף סק"ג) בשם שלמי הגבורים, והסכים לדבריו. ובקצה"ח (סק"ד, ע"י בדבריו שנראה שהיתה לו גירסא בש"ך שלאחר שקיבל שכירותו ליכא למ"ד שיתחייב בדמי שכירותו, וכבר עמד בנה"מ שהגירסא משובשת)

¹¹⁶ בנה"מ (סק"ד) כתב שלאחר שקיבל שכרו נקנה השבח לבעלים בקנין מעות (יש לעיין כשהקדים השכר קודם המלאכה, הרי ליכא קנין מעות), ולא שייך החשש שמא יאמר נשרפו חטיף, שהרי אפילו נאנס קודם חייב בשכירותו (וכ"כ במחנ"א ה' קנין משיכה סימן ו), וכ"ש כשכבר נתן לו שא"צ להחזיר, ובגו"א בלא"ה חייב דאומן ש"ש, ומשמע דפשיטא ליה שנעשה ש"ש גם על השבח, ודלא כהקצה"ח שמסתפק בזה. וע"י שו"ת שו"מ (מהר"ב ח"א סימן טז).

¹¹⁷ קצה"ח (סק"ג), ובהידושי רעק"א נראה שמסתפק בזה

¹¹⁸ בנה"ג (סימן שו) בשם שו"ת מהר"ש הלוי

¹¹⁹ נה"מ (סימן שו סק"ד) עפ"י דברי הרשב"א ובשו"ת בית יצחק (יו"ד ח"ב בקו"א סימן ה) כתב שבקרקע לא אמרינן אומן קונה בשבח כלי, וע"י בדבריו באהע"ז (ח"ב סימן א).

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

